

KASTEEL d'URSEL

MAGAZINE

Driemaandelijks uitgave van de Provincie Antwerpen

Jaargang # 30 | mei-juni-juli 2012

KASTEELFEESTEN

Foto: © Stefan Dewickere

Feest!

Eind april opende de overzichtstentoonstelling 'Zomers in Hingene'. Voor het eerst vertellen we het hele verhaal van het kasteel en zijn bewoners: de grote gebeurtenissen naast de *petite histoire* van alledag. Bovendien krijg je de kans om de gerestaureerde tweede verdieping voor het eerst te bezoeken. De verhalen werden samen met alle onderzoeksresultaten verwerkt in een standaardwerk. Het is een echt pareltje geworden. De voorintekening was een groot succes en nu het boek ook echt doorbladerd kan worden, hopen we nog meer leeslustigen te kunnen verleiden. 'Zomers in Hingene' loopt nog tot 8 juli en is elke zondagnamiddag geopend. De bijhorende publicatie is te koop in het kasteel of in de boekhandel. De Kasteelfeesten zullen dit jaar het decor vormen voor de historische

reconstructie van het huwelijk van graaf Wolfgang-Guillaume d'Ursel en zijn prinses Flore d'Arenberg. Deze bruiloft vond plaats in de lente van 1771. Verder in dit magazine ontdek je hun ware (liefdes)verhaal. De festiviteiten worden opgeluisterd door honderdvijftig adellijke en militaire figuranten, koetsen en paarden, muziek en dans, marktkramers en poppenspelers, een carrousel en zelfs drie kamelen... En natuurlijk ook een bruidspaar!

Tot slot nog een kleine waarschuwing voor wie twee vliegen in een klap wil slaan: om organisatorische redenen zal de tentoonstelling 'Zomers in Hingene' tijdens de Kasteelfeesten gesloten zijn. De vestibule, de spiegelzaal én de boekenwinkel blijven wel geopend.

PETER BELLENS
Gedeputeerde voor cultuur

KOEN DE VLIAGER-DE WILDE
beheerder kasteel d'Ursel

COLOFON Kasteel d'Ursel
Wolfgang d'Urselstraat 9
2880 Hingene
www.kasteeldursel.be
T 03 820 60 11
info@kasteeldursel.provant.be
IBAN BE54091018504797
BIC GKCCBEBB

Het magazine van het Kasteel d'Ursel is een uitgave van de deputatie van de provincieraad van Antwerpen:
Cathy Berx, gouverneur-voorzitter,
Peter Bellens, Rik Röttger,
Koen Helsens, Marc Wellens,
Inga Verhaert en Bart De Nij, leden
en
Danny Toelen, provinciegriffier.

Jaargang 8, nummer 30,
mei-juni-juli 2012

Redactie: Veerle Moens en Koen De Vlieger-De Wilde,
met medewerking van Elise Simoens.

Vormgeving: Frederik Hulstaert

Druk: Drukkerij De Bie, Duffel

Oplage: 5000 exemplaren

Dit magazine werd gedrukt op milieuvriendelijk papier en verpakt in milieuvriendelijke folie.

ISSN 1781-4464

KASTEEL d'URSEL MAGAZINE

Gratis magazine

Wil je het magazine van kasteel d'Ursel thuis ontvangen? Bezorg ons dan je adresgegevens. Alle nummers zijn ook terug te vinden op de website.

Nieuwsbrief

Wil je nog beter geïnformeerd zijn over het reilen en zeilen binnen het kasteel? Schrijf je dan via de website gratis in op de e-nieuwsbrief.

Kasteelheer voor één dag

Het kasteel kan gehuurd worden voor recepties, seminaries, ontvangsten, diners, ... Voor meer info, de huurovereenkomst en een aanvraagformulier kan je ons bellen of surfen naar de website.

In vuur en vlam

Twee zomers geleden bracht Scala, het meisjeskoor van de Kolacny brothers, een verbluffend concert vanuit de openstaande kasteelramen. Op 24 en 25 augustus is er opnieuw een topspektakel. Dit keer zetten de Franse vuurkunstenaars van Compagnie Carabosse het domein in vuur en vlam. Enkele van deze vermaarde vuurstokers maakten eerder al de machinerie voor Royal de Luxe, het gezelschap dat de reuzen, de duiker en de olifant naar de Zomer van Antwerpen bracht. In Hingene verwarmen ze je rond het kasteel en op de vijver met poëtische vuurinstallaties, honderden vlammetjes en feeëriek muziek. Mis deze unieke ervaring niet, want hier gloei je nog lang van na!

Tickets kan je vanaf 1 mei reserveren via www.terrano2012.be. Je leest ook meer over Compagnie Carabosse in het volgende Kasteel d'Ursel Magazine.

Water in de wallen

Het grachtenpatroon in het kasteeldomein werd al in 1699 aangelegd. Het water was toen afkomstig van de Vliet, een zijrivier van de Rupel. Er bestond een ondergrondse toevoer waarlangs het water bij hoogtij in de grachten vloeiende. Om te vermijden dat het bij laagtij allemaal terug wegstroomde, waren de grachten verdeeld in compartimenten en voorzien van een bekkensysteem. Ook de vijver staat via buizen in verbinding met de wallen. Vanaf de jaren 1960 werd de toevoer van de Vliet afgesloten en waren de grachten afhankelijk van grond- en hemelwater. Daardoor is het waterpeil dikwijls te laag. Binnenkort zal dat echter veranderen. Bij de grondige opknapbeurt van de Louis De Baerdemaekerstraat, achteraan het kasteeldomein, zal het regenwater van

zestig huizen worden afgeleid naar de walgrachten. Zo voert het gemeentebestuur minder water onnodig naar het zuiveringsstation en krijgt het een lagere factuur. Tegelijk zal de extra instroom zorgen voor goedgevulde grachten, terwijl een overloopsluis ons in regenachtige tijden behoedt voor overstromingen.

De werken in de De Baerdemaekerstraat omvatten bovendien de aanleg van een kleine parking, vlakbij het kasteeldomein. Het provinciebestuur maakt van die gelegenheid gebruik om ook de overloopsluis en de oude toegangspoort in ere te herstellen. Ook de poort aan het andere einde van de platanendreef wordt onder handen genomen. Tegen de zomer zou alles afgewerkt moeten zijn.

Zomers in Hingene

Van 22 april tot 8 juli loopt de tentoonstelling: 'Zomers in Hingene'. Naar aanleiding van de tentoonstelling publiceert de Davidsfonds Uitgeverij ook een rijk geïllustreerd boek. In bijna driehonderd bladzijden vertellen Joke Bungeneers en Koen De Vlieger-De Wilde het verhaal van het kasteel en zijn bewoners. Lees over de bewogen bouwgeschiedenis, de unieke Chinese interieurdecoratie en de tuinen die het kasteel omringen. Maak kennis met de opeenvolgende bewoners: de hoge dames en heren, maar ook de gasten en de bedienden. Hun persoonlijke getuigenissen wekken het fascinerende verhaal van het kasteel opnieuw tot leven. De vele foto's, plannen en portretten uit de privéverzameling van de familie d'Ursel maken je ontdekkingsstocht door het kasteel compleet.

Het boek is te koop in de boekhandel of in het kasteel en kost 49,95 euro.

© Cie Carabosse - Sylvie Monier

‘Een plechtig en weerdig onthaal’

Na elk hertogelijk huwelijk maakte het jonge paar zijn blijde intrede in Hingene.

Tussen 1873 en 1921

gebeurde dat maar liefst vier keer. Telkens werd de ontvangst opgeluisterd met allerhande festiviteiten en een indrukwekkende stoet.

In 1873 huwde Henri d’Ursel, de oudste zoon van hertog Leon, in Parijs met Isabelle de Clermont-Tonnerre. Na een reis door Italië en Zwitserland kwamen de bruid en de bruidegom naar Hingene. Isabelle de Clermont-Tonnerre bracht per brief verslag uit aan haar moeder: ‘*Ma chère maman, we zijn gisteren in Hingene toegekomen. U zou zich goed geamuseerd hebben, want u houdt van couleur locale* en die was er in overvloed, dat kan ik u verzekeren. Aan de dorpsgrens werden we opgewacht door de leden van het gemeentebestuur, de gendarmes en de bevolking. In het wit geklede meisjes knoopten linten aan onze koets. Voorafgegaan door een hele stoet, die we niet konden zien, reden we stapvoets verder. Gelukkig heb ik de kunst van het groeten al lang geleerd, want ik moest vele glimlachen uitdelen. We deden het zoals we een rivier overstaken: ieder waakte over zijn kant. Het dorp was versierd en

bedekt met spreuken: *Vivent les époux, vivent le comte Henri et son épouse chérie, vive la famille d’Ursel Clermont-Tonnerre, etc.* Verder was bijna alles in het Vlaams. Af en toe deden ze ons stoppen voor een serenade of om op onze gezondheid te drinken.’

‘Aan de kerk werden we opgewacht door de familie. De pastoor gaf ons de zegen en sprak ons toe. Aangekomen op de brug voor het kasteel konden we eindelijk de stoet zien die ons was voorafgegaan. Er waren een vijftigtal thema’s: de Vier Seizoenen, de Welvaart, de Rechtvaardigheid, de Dag, de Nacht, de Huwelijksgod en drie maagden die de drie dorpen Hingene, Wintam en Eikevliet voorstelden, etc. De boerinnen reden op paarden en droegen kleurige mantels. Toen volgden de wagens: het interieur van een boerderij, de bleeksters, de vissers, de mandenmakers, de keukenmeiden en zelfs negerinnen die pijlen afschoten. Iedereen zong en stopte voor ons om zich te kunnen demonstreren, waarbij mijn jurk bijna een emmer zeepwater te verwerken kreeg, toen die over een wagen werd gegooid. Tijdens het diner gaf de fanfare een oorverdovend concert. De dag werd afgerond met vuurwerk in het dorp.’ Het huwelijksgeluk was slechts van korte duur. Twee jaar later bezweek Henri d’Ursel aan de gevolgen van tyfus, die hij had opgelopen toen hij de gewonden van de slag bij Sedan was gaan verzorgen. Hij werd als hertog en burgemeester opgevolgd door zijn halfbroer Joseph, die op 11 september 1879 met zijn echtgenote Antonine de Mun de blijde intrede maakte. Twee dagen eerder noemde het

Nieuwsblad van ’t Kanton Puers alvast alle groepen die aan de stoet zouden deelnemen en werd de ‘algemeene verlichting en opsteiging van ballons’ aangekondigd. Nadien volgde een uitgebreid verslag: ‘Donderdag was de gemeente Hingene geheel in feestgewaad getooid. De drie parochiën Eijkevliet, Wintham en Hingene hadden de hand in een geslagen om den edelen Hertog d’Ursel een plechtig en weerdig onthaal te bereiden bij zijne intrede als Hertog en Burgemeester.’ ‘Een prachtige stoet was te Eijkevliet bijeen gesteld om den Hertog en de Hertogin, die aldaar rond 2 ure namiddag in gala-rijtuig aankwamen te verwelkomen. Wij zeggen: prachtige stoet. Ja, dat was nu waarlijk een prachtige stoet! Orde, zindelijkheid, netheid, rijkdom, zwierigheid, nieuwigheid, vindingrijkheid, raarheid en kunstsmaak betwisten elkanderen den voorrang. Het programma reeds uit 72 nummers bestaande, was nog vermeerderd door de koddige voorstelling van “den Koning der Zulus” en degene van den wagen met “dorselmolen en strootstrijkmachines”. Na eene plechtige en hertelijke ontvangst hunner Excellenties, ter woning van den heer schepen Stas, stelde de stoet zich in beweging langs Wintham naar Hingene.’ ‘Toen de Hertog en de Hertogin in de kerk traden te Hingene, werd na de ontvangst door een groot getal geestelijken een plechtig “Hymne” aangeheven. Vervolgens had op het kasteel zelve een défilé plaats van den stoet, die rechts de warande van het park was ingetreden en rond het kasteel omdraaiende voor het perron trad, waar de hertogelijke familie verzameld was om

De blijde intrede van Henri d'Ursel en Antoinette de la Trémoille in 1923. Op de achtergrond heeft Petrus Andries, de vader van Jos, de teugels van het paard van Hedwige d'Ursel in de hand.

het “défilé” bij te wonen. Indrukwekkend was het waarlijk te zien met welke liefde en verkleefdheid de edele Familie bejegend wierd en hoe ieder wedieverde om haar hulde te bewijzen. Zichtbaar getroffen over de vele eerbewijzingen bedankte de Heer Hertog de dekens van elke groep, die hem beurtelings onder het “défilé” kwamen geluk wenschen. Wij hebben met genoegen opgemerkt dat Zijne Excellentie bij deze gelegenheid zich sierlijk – in 't Vlaamsch – uitdrukte.’

‘Duizende personen van alle kanten toegestroomd woonden deze feest bij, en eene zoo groote volksmassa, op welke gezicht men de voldoening kan lezen, ware wel geschikt geweest om den geestdrift – indien het nog mogelijk geweest zou hebben – te vermeerderen. Des avonds had de algemeene verlichting plaats. Om in geene bijzonderheden te treden zullen wij hier alleenlijk aanhalen dat er noch

op kosten, noch op moeite gezien was, en dat er transparanten gesteld waren, zoo schoon als wij er wel bij eenige verlichting, zelfs in steden, gezien hebben. Al de huizen en de gebouwen waren met vlaggen behangen, drapperijen, jaarschriften en gelegheidsdichten versierden de meeste gevels, immers de feesttooi was algemeen. De Liefde en verkleefdheid van al de inwoners der drij parochiën voor de Hertogelijke Familie d'Ursel hebben zich op de ombewimpeldste wijze uitgedrukt bij gelegenheid dezer plechtigheid.’

Op 29 juni 1898 zetten Robert d'Ursel, de oudste zoon van Joseph, en zijn kersverse Franse bruid, gravin Sabine Franquet de Franqueville, de traditie voort. Antonine de Mun, de moeder van de bruidegom, schreef: ‘Ons jonge huishouden wordt in elk dorp van de gemeente ontvangen en wij wachten op hun terugkeer en de optocht van de hele stoet op de brug. Het

weer is erg grijs en dreigend en Sint-Coleta kan de wolken maar met de grootste moeite weghouden. Maar ja, we moeten dit jaar niet te moeilijk doen en we zullen al blij zijn als de dag zonder regen voorbijgaat. We krijgen straks alle burens op bezoek, onder wie Juliette en Claire de Beughem.’ Maar naast de burens was er ook een andere belangrijke bezoeker: in 1898 werd het hele gebeuren door een fotograaf vastgelegd op de gevoelige plaat. Tijdens de stoet had hij zich strategisch opgesteld om de wagens te kunnen fotograferen en nadien poseerden de deelnemende verenigingen nog eens afzonderlijk voor zijn lens. Alle foto's werden gebundeld in een huldealbum, samen met een overzicht van de verzen en de gelukwensen die waren opgehangen aan de huizen. Een jaar later gaven de hertog en de hertogin het traditionele dankfeest. Ook het *Nieuwsblad van 't Kanton Puers*

was van de partij: ‘t Spijt ons dat tijd en plaatsgebrek beletten een uitgebreider verslag te geven over het prachtig feest van dankbaarheid, vrijdag door de Edele Heer Graaf en Gravin d’Ursel in het schoone park te Hingene gegeven. De volksspelen, ingericht tusschen de deelnemers aan den inhuldigungsstoet, werden dapper bijgetreden en de kostelijke prijzen (voor duizenden franks) vinnig betwist. Er heerschte vreugde en tevredenheid. Het nachtfeest: verlichting van het park, met duizenden vet glaasjes en ballonnekens, het over en ’t weer wiggelen van verlichte schuiten, de oorlog tusschen de twee vaartuigen; de lichtfontein in den vijver, het vuurwerk, dit al opgeluisterd door de kooren der zangvereeningen en de muziekkuitvoeringen der maatschappijen, gaf de ontzaglijke massa nieuwsgierigen het tooverachtichste schouwspel te bewonderen dat men verdenken kan. ’t Was ene ware verbeelding uit “duizend en één nacht”. En het woord “Dank”, dat meermaals tusschen groen en loover in vurige letters prijkte herhalend, zegde het volk, opnieuw en hartelijk dank aan het

jonge paar voor het overheerlijke feest, en vormde de innigste gelukwenschen voor de hooggeachte edele familiën d’Ursel en de Franqueville.’

In 1923 huwde Henri d’Ursel, de enige zoon van Robert d’Ursel, met Antoinette de La Trémoille. Het aloude succesrecept werd opnieuw bovengehaald. Zijn zus Hedwige leverde de klassieke samenvatting in haar memoires: ‘Henri en Antoinette zaten in de oude victoria, helemaal opgedirkt voor de gelegenheid, en reden door de drie dorpen van de gemeente, met serenades en toespraken van alle kanten. De helft van het dorp nam deel aan de typisch Vlaamse stoeten: te voet, te paard, verkleed als volkse helden zoals Tijl Uylenspiegel of als lid van de schuttersverenigingen en harmonieën, met hun vaandels in de wind. Het duurde tot laat in de nacht en werd afgesloten met een fakkeltocht. Het volgende jaar gaven ze een feest voor de dorpingen, met allerlei volksspelen en attracties, banketten, bufetten en vuurwerk. Het verlichte kasteel was heerlijk en alle grasperken waren omzoomd met slingers van lampionnetjes.’

Het was de laatste keer dat de stoet was uitgegaan. Toch kreeg ook dit verhaal nog een bijzonder staartje. Onlangs maakten we kennis met Jos Andries, 101 jaar oud en zoon van een koetsier van de hertog. In de loop van het gesprek zei hij: ‘En ik ben ook nog Cupido geweest.’ Pas toen hij er ‘in de stoet’ aan toevoegde, beseften we dat we tegenover de laatste getuige zaten van deze haast mythische blijde intredes. Jos Andries had als twaalfjarige zelf deelgenomen aan de stoet, verkleed als Cupido. ‘We zaten met een stuk of tien gastjes op een wagen en we mochten met onze pijl en boog de ruiten inschieten van de huizen, maar alleen als ze van *den duc* waren.’ En hij deed net hetzelfde ooggetuigenverslag als Isabelle de Clermont-Tonnerre in 1873, het *Nieuwsblad van ’t Kanton Puers* in 1879, Antonine de Mun in 1898 en Hedwige d’Ursel in 1923. Alleen deed Jos Andries het in Hemiksem anno 2012 en iets beknopter dan sommige anderen ... ■

KOEN DE VLIAGER-DE WILDE
Kasteel d’Ursel

Clement Thielemans, de 13-jarige zoon van de rentmeester Henri Thielemans, verkleed als cupido in de stoet van 1898

Naar een volwaardig provinciaal kasteeldomein

In het vorige magazine vertelde oud-burgemeester van Bornem Jozef Van Eetvelt over de woelige jaren van leegstand. Die eindigden pas toen de provincie Antwerpen het kasteel verwierf.

Jan Van der Smissen, toenmalig directeur bij het provinciebestuur was nauw betrokken bij de aankoop.

In 1972 verkocht hertog Henri d'Ursel het Parkbos-Oost, inclusief boswachterswoning en schildersatelier aan de heer De Pauw, een industrieel uit Meise. Een jaar later kwam de rest van het park samen met het kasteel in handen van de gemeente. Jan Van der Smissen: 'In 1989 vroeg de gemeente aan de provincie om het Parkbos-Oost te willen kopen. Slordig beheer, een conflict met de eigenaar, het risico op verkaveling en investeringslimieten bij de ge-

meente waren de belangrijkste redenen om bij ons aan te kloppen. Historisch en ruimtelijk hoorden beide parkgebieden bij het kasteel en in handen van de overheid hoopte men ze terug volledig openbaar te kunnen maken.' Er volgden verschillende besprekingen tussen de provincie en de gemeente, met een plaatsbezoek en een rapport met afspraken over onderhoud en toezicht tot gevolg. De onderhandelingen met de

eigenaar konden gestart worden. Jan Van der Smissen: 'Jammer genoeg verliepen die gesprekken uiterst moeizaam. Ze werden vooral om financiële redenen gestaakt. De eigenaar wilde verkopen aan de prijs van goud, terwijl wij dachten aan de prijs van oud lood. Pas in 1993 kwam er een vervolg. Intussen kregen het 'landelijk domein d'Ursel' en het 'Parkbos-Oost' de bestemming 'natuurgebied met historische waarde', waardoor de commerciële plannen van de heer De Pauw in het water vielen. Na een opnieuw moeilijk overleg werd een akkoord bereikt over de aankoop van het grootste gedeelte van het Parkbos-Oost voor de som van 20 miljoen frank (500 000 euro). Op 8 juli 1994 ondertekende Camille Paulus, de toenmalige gouverneur, de aankoopakte. Pas in 2003 werd een laatste stuk van het Parkbos-Oost door de familie De Pauw aan de provincie verkocht.'

Met het akkoord over het Parkbos-Oost in 1994 kwam de toekomst van het gemeentelijk parkgedeelte opnieuw ter sprake. 'De gemeente was bereid om haar deel aan de provincie te verkopen, wat het dagelijks beheer zou vergemakkelijken. De deputatie besliste om het park te kopen voor 17 miljoen frank (421 419 euro). Het kasteel was ondertussen eigendom geworden van de Vlaamse Gemeenschap, die de uitbating wilde overlaten aan een privé-investeerder, de Akademie voor Communicatie, Training en Informatie Vlaanderen. Aktiv startte met de herbestemming en de restauratiewerken. Maar toen zaakvoerder Jef Van Tienen omkwam bij een tragisch ongeval werd gezocht naar een overnemer voor de erfpacht. De weduwe van de heer Van Tienen nam contact op met het provinciebestuur. Inmiddels had ook de Vlaamse Gemeenschap bij de provincie gepolst naar een eventuele interesse voor de verwerving van het kasteel. Er volgden opnieuw enkele moeilijk onderhandelingen, onder meer door de stroeve werkingsstructuur van het ministerie van financiën en een discussie over de kwaliteit van de renovatie van de daken.' 'Uiteindelijk stond de provincie voor de keuze: ofwel een overname van de bestaande erfpachtovereenkomst voor 450 000 frank (11 155 euro) per jaar, ofwel een aankoop aan de schattingsprijs van

6.650.000 frank (164 849 euro). Enige narekening door de provinciale administratie wees al vlug uit dat een aankoop voordeliger zou zijn, gelet op de omvangrijke restauratiekosten en de latere meerwaarde.'

'De verwerving van het kasteel zou een aanzienlijke verrijking van het provinciaal patrimonium betekenen en een hereniging van kasteel en park zou vanzelfsprekend zijn. De aankoop van het kasteel was aannemelijk, maar de hoge restauratiekosten zouden een grote impact hebben op de provinciale begroting. De deputatie meende dan ook dat een aankoop alleen verantwoord was als er voldoende subsidies voor de restauratie konden gevonden worden. Er werden contacten gelegd met de toenmalige Vlaamse minister van cultuur Luc Martens die een restauratiepremie van zestig procent van de aanvaarde kosten toekende. Het project van een volwaardig provinciaal domein d'Ursel werd eindelijk een feit.'

Aankopen is één zaak, de herbestemming een andere. Jan Van der Smissen kreeg de opdracht een rapport op te stellen rond mogelijke ideeën en suggesties voor een toekomstige invulling van het kasteel. 'Heel wat organisaties en personen werden bevraagd: de gemeente Bornem, het cultuurcentrum 'Ter Dilt', de toeristische diensten, enkele culturele verenigingen,

bedrijven, kunstenaars ... Deze prospectie resulteerde in enkele voorstellen zoals vergaderaccommodatie, tentoonstellingsruimte, een cafetaria met streekgastronomie en een project rond kunstenaar Vic Gentils die door een werkgroep verder onder de loep werden genomen. Grosso modo werden medio 1997 drie essentiële krachtlijnen uitgetekend, die vandaag nog steeds de basis vormen voor de huidige werking: een lage instapdrempel voor het publiek, de uitbouw tot een dynamische plek en de inschakeling in het socio-cultureel leven in de regio.'

'Ondertussen nadert het einde van de restauratie en is er nieuw leven gekomen in het kasteel. Ook het domein heeft een belangrijke cultuurhistorische waarde en vormt met zijn grote verscheidenheid aan planten en bomen een unieke groenlong midden in een pittoresk dorp. Ik ben eigenlijk best wel trots dat ik van bij het begin zo nauw betrokken ben geweest bij de aankoop en uitbouw van dit provinciaal domein. Ik ben nu met pensioen, maar keer elke keer met plezier terug naar deze bijzonder plek voor een concert, een tentoonstelling of andere inspirerende activiteit.' ■

VEERLE MOENS
Kasteel d'Ursel

Enrique Granados

Goya

Op 6 mei speelt de Spaanse pianist José Núñez Ares de Goyescas van zijn landgenoot Enrique Granados

‘Contrastrijk en kleurrijk’ zo omschrijft hij deze voor ons erg exotische aandoende pianosuite. José Núñez Ares (33) verliet een heel andere wereld toen hij besloot om zich professioneel op de muziek te storten. ‘Ik werkte als burgerlijk ingenieur’ vertelt hij. ‘Musicus worden was een echte roeping’. Na pianostudies in Spanje en de Verenigde Staten, kwam Núñez Ares studeren aan het Rotterdamse conservatorium. Intussen is hij daar zelf docent.

Wat is precies de link tussen de schilder Goya en Granados’ Goyescas?

José Núñez Ares: ‘Granados was niet enkel componist en pianist, hij was ook een verwoed liefhebber van schilderkunst én was zelf amateurschilder. Voor zijn Goyescas liet hij zich inspireren door zijn lievelingsschilder Goya. Deze pianosuite is echter geen verklanking van een reeks concrete scènes die Granados uit de schilderijen van Goya haalde. Wel vertaalde hij de algemene sfeer van Goya’s schilderijen naar muziek. De sociale verhoudingen die eigen waren aan de laat-achttiende-eeuwse Madrileense samenleving inspireerden hem tot het uitcomponeren van een liefdeshistorie. Vandaar de ondertitel *Los Majos enamorados*.

‘Een man met duidelijke machokwaliteiten (op het moment dat de man voorgesteld wordt, is de muziek opvallend briljant en virtuoos) wil een meisje verleiden. Naar achttiende-eeuwse normen reageert het meisje natuurlijk eerder schuchter. Om het verhaal spannend te houden, komt er verderop ook een tweede man in het spel. De passie laait op en in een hevig gevecht sterft één van de twee mannen. Die gelegenheid grijpt Granados aan om ook

even stil te staan bij de dood. Blijkt dat de componist er een eerder sarcastische visie op de dood op nahoudt. Het is absoluut geniaal hoe Granados er in dit werk in slaagt de psychologie van zijn personages muzikaal te treffen. Dit is heel beschrijvende muziek. Daarom is het goed dat de luisteraars in het Kasteel d’Ursel ook reproducties van Goya’s werk te zien zullen krijgen.’

Kan je ons een idee geven van hoe deze muziek klinkt?

‘Deze liefdeshistorie is een volks thema en past dus perfect bij Granados’ manier van componeren. Net zoals in de rest van zijn werken, duiken ook hier voortdurend elementen uit de Spaanse volksmuziek op. Het openingsdeeltje ‘Los requiebros’ is bijvoorbeeld meteen al gebaseerd op het bekende deuntje ‘Tirana del Trípili’. Behalve het ontlenen van populaire melodieën, doet ook Granados’ omgang met toonaarden en ritme erg Spaans aan. Op bepaalde momenten zullen de mensen ook zeker de typisch Spaanse manier van gitaar spelen herkennen. Naargelang de inhoud van het verhaal is de muziek briljant, dan wel heel erg intiem. Grana-

op piano

dos bewijst dat hij ook thuis was in de Franse muziek van zijn tijd. Op bepaalde plaatsen doet hij ons denken aan Ravel en Debussy. De rijkdom van deze compositie maakt dat de muziek de inhoud van dit werk moeiteloos overstijgt. Ook voor wie dus niets afweet van de thematiek blijft deze muziek overeind.’

En toch worden de Goyescas van Granados niet heel vaak gespeeld. Heb je daar een verklaring voor?

‘Dat moet zeker iets te maken hebben met de manier waarop de componist omspringt met de vorm in deze muziek. In tegenstelling tot in Duits-Oostenrijkse muziek waar de klassieke traditie wil dat componisten op zoek gaan naar thematisch materiaal waarmee ze een uiterst coherente vorm kunnen opbouwen, gaat Granados in zijn *Goyescas* intuïtief te werk. Hij volgt de psychologie van zijn personages en bekomt zo erg rapsodisch aandoende muziek. Let wel, vormloos of chaotisch is deze compositie in geen geval. Net zoals Wagner dat deed in zijn opera’s, gebruikt Granados hier Leitmotive, thema’s die – weliswaar soms in een

andere gedaante – telkens terugkomen.’ ‘De laatste tijd duikt dit pianowerk gelukkig meer en meer op in concertprogramma’s. Er is de fantastische opname met Aldo Ciccolini en ook de voormalige winnaar van de Elisabethwedstrijd Severin von Eckhardstein nam het op in zijn repertoire.

Qua allure hoeft deze muziek namelijk niet onder te doen voor die van Liszt. Voor de uitvoerder is het dus een flinke uitdaging. En al is de muziek sterk Spaans gekleurd, toch kan ze probleemloos een universeel publiek aanspreken.’ ■

ELISE SIMOENS

DE GOYESCAS (1911) van Enrique Granados (1867-1916)

Samen met Manuel de Falla en Isaac Albéniz, behoort Enrique Granados tot de belangrijkste en meest boeiende Spaanse componisten van de afgelopen twee eeuwen. Tijdens zijn leven oogstte Granados nochtans weinig bijval in eigen land. Zijn werken werden er nauwelijks gespeeld en uitgegeven. Het is pas met zijn *Danzas españolas* voor piano, zijn opera *María del Carmen* en vooral met de *Goyescas* dat hij het Spaanse publiek kon bekoren.

Zoals haast al zijn muziek zijn ook de *Goyescas* doordrongen van invloeden uit de Spaanse volksmuziek. Daarmee sluit Granados perfect aan bij de inspiratiebron die aan de basis ligt van deze pianosuite. De componist schreef het werk immers nadat hij tijdens een bezoek aan het Prado in Madrid gefascineerd geraakt was door een reeks schilderijen en schetsen van Francisco Goya.

Op vraag van Karel IV van Spanje had Goya de gewoontes en kleurrijke klederdracht van zijn eigen tijd (de tweede helft van de achttiende eeuw) weergegeven. De *Goyescas* kenden zodanig veel bijval, dat Granados dit thema ook verwerkte tot een gelijknamige opera. Die leverde hem dan weer een uitnodiging op van de New York Metropolitan Opera. Maar dan komt een bruusk einde aan Granados’ leven. In volle Eerste Wereldoorlog verongelukt hij nadat de boot waarmee hij huiswaarts keerde gebombardeerd werd. Behalve in het verklanken van zijn Spaanse roots, was Granados ook een meester in het schrijven van zangerige – vaak melancholische – melodische lijnen.

HET WARE VERHAAL

In de lente van 1771 trouwde graaf Wolfgang-Guillaume d'Ursel (1750–1804) met zijn prinses Flore d'Arenberg (1752–1832). Tijdens de Kasteelfeesten herbeleven we deze blijde gebeurtenis.

Het huwelijk van de graaf van Ursel met de prinses van Arenberg was de bevestiging van een eeuwenlange vriendschap tussen beide families. Halverwege de 16e eeuw was de graaf van Arenberg al bevriend met een verre voorouder van Wolfgang-Guillaume, die Gaspard Schetz heette. Toen zijn zoon Conrard Schetz in 1587 huwde, waren verschillende leden van de familie van Arenberg van de partij. En toen diens zoon Conrard II in 1624 trouwde met Anne de Robles was Philippe d'Arenberg zijn getuige. Sindsdien zijn er in elke generatie wel banden te vinden, vooral omdat beide families als hoge officieren dienden in het leger van de Spaanse en later de Oostenrijkse Habsburgers. Ze streden samen, ze kaarten samen, ze feesten samen, ze waren peters en meters van elkaars kinderen. Zo bekeken is het zelfs verwonderlijk dat het tweehonderd jaar geduurd heeft voordat een Ursel en een Arenberg samen in het huwelijksbootje stapten.

Het scheelde echter geen haar of het was toch nog misgelopen. Enkele maanden voor zijn huwelijk werd Wolfgang-Guillaume zwaar ziek. Er werd gevreesd voor zijn leven en tegelijk ook voor het voortbestaan van de familie. Maar de jonge graaf herstelde en op 13 april 1771 werd de huwelijksakte getekend. Vijf dagen later werd de verbintenis ingezegend in de kapel van het kasteel van Heverlee, waar de familie van de bruid verbleef. Op 24 juni maakte het jonge paar ook zijn blijde intrede in Hingene, het domein van hertog Charles d'Ursel, de vader van de bruidegom.

Zo'n blijde intrede ging altijd gepaard met grootse festiviteiten. In het gemeentearchief bleef een verslag bewaard van een voorbereidende vergadering. De Hingenaars beslisten om hun 'genegentheyt te toonen met het formeren [van] compagnieën peirdevolck ende voetvolck ende hun veel eere aen te doen.' Het was de bedoeling om drie compagnieën van elk veertig soldaten te vormen, telkens geleid door een kapitein, twee luitenanten en een vaandeldrager. De kleren zouden worden gehuurd in Brussel. De uniformen voor de huzaren – het 'peirdevolck' – waren geen probleem. De anderen moesten het stellen met grenadiers- en fuseliersmutsen, in combinatie met grijze kleding met rode en groene opschik.

Volgens de rekeningen van de gemeente werden er nog 'eenige papiere mutsen ende bandelieren' gemaakt 'omme te dienen voor eene compagnie kinderen'. Judocus Francus van Laken beschilderde de mutsen en schouderriemen met 'de waepens van Ursel ende Arembergh'. Tot slot werden er ook trompetters, hobospeelers, walddhoornblazers, trommelaars en andere muzikanten ingehuurd en kocht de gemeente een voorraad kanonpoeder voor de saluutschoten. De Hingenaars deden er duidelijk alles aan om hun toekomstige hertog en hertogin in stijl te ontvangen.

J'aime vos yeux

We weten niet of het huwelijk van Wolfgang-Guillaume en Flore het resultaat was van de gevoelens die deze jonge mensen voor elkaar koesterden of van een regeling tussen beide families, zoals dikwijls het geval was. Volgens familiehistoricus Baudouin d'Ursel 'wijst alles erop dat de wederzijdse affectie tussen de echtgenoten, zelfs als ze niet van bij het begin aanwezig was, toch hun leven domineerde.' In 1798, toen ze door de nasleep van de Franse Revolutie lange tijd gescheiden waren, schreef Wolfgang-Guillaume eigenhandig een gedicht voor Flore:

J'aime vos yeux

Ik houd van uw ogen, ook al zijn het de mooiste niet.

Maar wie maalt daarom, als hij iemand graag ziet?

Uw neus, dat zult u beamen, is nogal bultig en lang, maar die kleine gebreken zijn niet van belang.

Ze worden gemakkelijk vergeven door uw grenzeloze tederheid die in mijn verliefde ogen alles omvormt tot schoonheid.

Een liefvallige glimlach en altijd zo vrolijk, een schattig voorhoofd, een mondje zo bekoorlijk, uw stralende huid, uw haren, het charmeert me alles zozeer, Ach, andere schoonheden met wie ik verkeer, schitteren met meer glans en noemen mij terecht hun bewonderaar. Maar het is alleen bij u dat ik zoveel verrukking ervaar.

Kortom, in al zijn onvolkomenheid heeft uw aanblik mijn ziel verleid. En mocht het de goden vergenoegen er nieuwe bekoringen aan toe te voegen, dan zou ik hen zeggen: geef me mijn liefste weer, ze is nu wel mooier, maar bekoort me niet meer ...

J'aime vos yeux, ik houd van uw ogen.

PROGRAMMA

Twee jaar geleden waren er voor het eerst sinds lang opnieuw Kasteelfeesten in Hingene. Bijna vijfduizend bezoekers kwamen toen meevieren met hertog Charles d'Ursel, die de prestigieuze Orde van het Gulden Vlies had ontvangen. Op zondag 10 juni nodigen we uit voor een uniek 18de-eeuws huwelijksfeest.

Voor deze gelegenheid slagen meer dan honderdvijftig figuranten uit heel Europa gedurende enkele dagen hun tenten op in Hingene. Deze re-enactors verbeelden het leven zoals het vroeger was. In het algemeen kan dat gaan van Romeinen, Vikings en Middeleeuwen tot de Tweede Wereldoorlog en zelfs hippies. Maar rond het kasteel ontvangen we natuurlijk alleen achttiende-eeuwers. Ze spelen de adellijke gasten op het huwelijksfeest en voeren ronkende titels van baron, gravin of prins. We verwachten zelfs een koning: Frederik de Grote van Pruisen komt persoonlijk zijn felicitaties overbrengen. Hij wordt begeleid door de 'Lange Kerls' uit Berlijn: een indrukwekkende erewacht van grenadiers, die minstens een meter negentig groot moeten zijn. Ook enkele andere regimenten uit Duitsland, Frankrijk en Nederland komen naar Hingene.

Naast de edellieden en de soldaten proberen de marktkramers een graantje mee te pikken van het feest. Op het domein vormen hun tenten een echte winkelstraat, waar je gelokt wordt met patisserie, parfum, hoeden, pruiken, sieraden, brillen, portretminiaturen en andere 18de-eeuwse buitenkansjes. Ook een groot aantal Schotten – vechtersbazen en ambachtslieden – maken hun opwachting.

De poorten van het kasteeldomein openen om één uur. Klokslag twee uur maken de bruid, de bruidegom en hun families hun plechtige intrede. Zes koetsen met zwarte paarden brengen hen naar het kasteel, waar ze worden opgewacht door de bisschop en zijn gevolg. Om half drie trekken ze in processie naar de huwelijksstent. Na de ceremonie brengen de adellijke gasten hun felicitaties over. Om drie uur is het tijd voor een militaire parade op de oprijlaan. Alle regimenten marcheren, exerceren en lossen saluutschoten voor het bruidspaar.

Ondertussen barst overal op het domein het feest los: er wordt gezongen en gemusiceerd, er zijn scherm-, dans- en rijmeesters en een ijssculpteur beeldhouwt het bruidspaar. Maak een rondje op de 18de-eeuwse carroussel, laat je per koets rond de vijver voeren of bestijg een van de drie kamelen. Tegelijk kan je ook het tentenkamp van de edellieden en de militairen bezoeken.

Om zes uur nodigt Wolfgang-Guillaume d'Ursel zijn bruid uit voor de openingsdans. Aansluitend brengen ze samen met hun familie en alle adellijke genodigden een grote contredans voor het kasteel.

Je bent van harte welkom om dit 18de-eeuwse huwelijksfeest mee te maken!

PRAKTISCH

Zondag 10 juni, 13 tot 18 uur

Toegang: 5 euro (vvk), 8 euro (kassa), kinderen tot 12 jaar gratis

Bestel nu al je tickets op www.kasteeldursel.be!

De tentoonstelling 'Zomers in Hingene' is op 10 juni uitzonderlijk gesloten. De vestibule en de spiegelzaal zijn wel toegankelijk.

AGENDA

Tentoonstelling

Zomers in Hingene: het kasteel d'Ursel en zijn bewoners

Elke zondag nog tot en met 8 juli
13 tot 18 uur · 5 euro

Deze overzichtstentoonstelling vertelt voor het eerst het hele verhaal van het kasteel en zijn bewoners: de grote gebeurtenissen uit de geschiedenis, maar net zo goed de 'petite histoire' van alledag.

Steinwayrecital

met José Núñez Ares · Goyescas

Zondag 6 mei · 11 uur · 14 euro

Lees meer op pagina 8 en 9.

Info en reservatie
Kasteel d'Ursel

César de eigenaardige · Pantalone

Zaterdag 12 mei · 19 uur · 9 / 6 euro
familievoorstelling vanaf 8 jaar

César de eigenaardige gaat over de kleine koning César die met zijn kleine viool de kleine boselfenkoningin Eliandra bekoort. Een verhaal waar ernst en humor, verdriet en vreugde, maar vooral tekst en muziek elkaar raken.

Marianne Loots (spel, zang), Tijs Delbeke (viool, gitaar, bas, trombone, drums, percussie, zang), Ephraïm Cielen (gitaar, bas, drums, percussie, zang), Ellen Schoenaerts (tekst, gitaar, synthesizer, percussie, zang)

Info en reservatie
CC Ter Dilft
03 890 69 30
www.terdilft.be

Cordefactum

Vrijdag 18 mei, zaterdag 19 mei
en zondag 20 mei

Tijdens deze editie van het internationaal befaamde festival 'Cordefactum' staan de luit, de viola da gamba, de vioolfamilie en het historisch klavier in de schijnwerpers. Je kan er drie dagen lang terecht voor workshops, lezingen, concerten en masterclasses door topbouwers en muzikanten vanuit de hele wereld. In het kasteel zijn er concerten van cellist Roel Dieltiens, de Noorse luitspeler Rolph Lislevand en Paolo Pandolfo, een uitmuntend gambist uit Italië. In de Sint-Stefanuskerk stellen Europese bouwers hun instrumenten tentoon.

Info en reservatie
Cmb Puurs
www.cmbpuurs.be
03 889 49 33

Kasteelfeesten

Zondag 10 juni · 13 tot 18 euro
5 euro (vvk), 8 euro (kassa)

Lees meer op pagina 12, 13 en 14.

Eindejaarsconcerten Centrum voor muziekinstrumentenbouw

Vrijdag 22 juni 2012 · 20 uur · 9 / 6 euro
Zaterdag 23 juni 2012 · 20 uur · 9 / 6 euro
Zondag 24 juni 2012 · 10.30 uur · 9 / 6 uur

De eindejaarsconcerten zijn inmiddels een klassieker. Alle afgewerkte instrumenten worden dan bespeeld door uitstekende muzikanten. Op vrijdag is er een concert met de klassieke gitaren en wordt de Gouden Bootschaaf uitgereikt, de prijs voor een veelbelovend bouw talent. Zaterdag zijn de steelstringgitaren aan de beurt en zondag wordt er afgesloten met de gamba's, klavecimbels en violen.

Info en reservatie
Cmb Puurs
www.cmbpuurs.be
03 889 49 33

Zomercursus

26 en 27 juni – van 9u30 tot 17 uur

Tijdens deze tweedaagse gaan we dieper in op de tentoonstelling 'Zomers in Hingene'. Op dinsdag 26 juni geven Koen De Vlioger-De Wilde, Joke Bungeneers en Nicole De Bisscop een uiteenzetting over de bewoners, de restauratie en de Chinese interieurdecoratie. Na de lunch kan je de tentoonstelling bezoeken, afgerond met een receptie.

Op woensdag 27 juni bespreken Thomas Van Driessche en Anna Bergmans het paviljoen De Notelaer. Het namiddagprogramma omvat bezoeken aan het park, de oude kerk en uiteraard het paviljoen, waar de koffie en de taart zullen klaarstaan.

Info en inschrijvingen:
Universiteit Vrije Tijd
www.davidsfonds.be/uvt
016 310 670

BEELDBANK

Toen de grote salon nog niet roze was...

Al meer dan honderd jaar zijn de wanden van de grote salon en de bibliotheek behangen met roze Chinese papieren. Op dit moment tonen we er ook een ongebruikte rol, waarvan de oorspronkelijke kleuren schitterend bewaard bleven. In de 19de eeuw zag deze salon er nog helemaal anders uit. De wanden waren toen behangen met blauwe stoffen of papieren, waarop ook al plantenmotieven te zien waren. Tot voor kort kenden we dit behang enkel van een paar oude foto's en als achtergrond van een miniatuurtje. Via de familie d'Ursel kregen we ondertussen deze afbeelding, waarop het in al zijn glorie te zien is.

De kasteelbewoners waren trouwens erg gehecht aan deze oude bespanningen. Volgens de familieoverlevering waren de nieuwe roze rollen al decennialang in huis, voordat ze werden opgehangen. Elk jaar liet Henriëtte d'Harcourt, de oude weduwe van hertog Leon d'Ursel, de rollen naar beneden halen, ze afrollen... en opnieuw opbergen op zolder, omdat de bestaande bespanning volgens haar nog goed genoeg was. Pas na het overlijden van de hertogin-weduwe besliste Sabine Franquet de Franqueville, echtgenote van hertog Robert d'Ursel, om het roze behang te laten plaatsen.